

כתוב, (שמות יט) מִשֶׁה יִדְבַר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל. בְּמָקוֹם הַזֶּה נִכְלְלוּ דְבָרִים עֲלִיוֹנִים, הָרִי פִּרְשִׁיהָ וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל, בְּקוֹלוֹ שֶׁל מִשֶׁה, בְּאוֹתוֹ קוֹל שְׁאוּחָז בּוֹ מִשֶׁה. כִּאֲן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, שֶׁהָרִי הַפּוֹךְ הָיָה, שֶׁכְּתוּב (שם כ) וַיִּדְבַר אֱלֹהִים, וְכִאֲן כְּתוּב מִשֶׁה יִדְבַר.

אָלָא יֵשׁ אוֹמְרִים, מִשׁוֹם שֶׁכְּתוּב וַיֹּאמְרוּ אֶל מִשֶׁה דַּבֵּר אֵתָה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאֵל יִדְבַר עִמָּנוּ אֱלֹהִים. וְעַל זֶה מִשֶׁה יִדְבַר, וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ. מִשׁוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא דְבַר בְּתוֹרָה מִפִּי מִשֶׁה לְבַדּוֹ, וְזֶהוּ שֶׁבְּאֵרוּךְ – קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה, מִשֶׁה מִפִּי עֲצָמוֹ אָמַר אוֹתָן. מִעֲצָמוֹ לֹא שָׁנִינוּ, אֲלָא מִפִּי עֲצָמוֹ. הִלְלוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְהִלְלוּ מִפִּי עֲצָמוֹ, מִפִּי אוֹתוֹ קוֹל שְׁאוּחָז בּוֹ שֶׁנִּקְרָא כָּךְ. וְהִדְבַר יָפָה.

וּבַסֵּפֶר הָאֲגָדָה שֶׁל בֵּית רַב אוֹמְרִים, אִף עַל גַּב שְׁתוֹרָה נֹאמְרָה כְּלָה מִפִּי הַגְּבוּרָה – מִפִּי עֲצָמוֹ שֶׁל מִשֶׁה כְּמוֹ כֵּן נֹאמְרָה. וּמִי הוּא? כְּמוֹ קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה. וְאַחַר כָּךְ נִכְלְלוּ בַּגְּבוּרָה. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב מִשֶׁה יִדְבַר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל. מִשֶׁה יִדְבַר – זֶה קוֹלוֹ שֶׁל מִשֶׁה. וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל – זוֹ גְּבוּרָה שְׁמוּדָה לְאוֹתוֹ הַקּוֹל. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל, בְּאוֹתוֹ קוֹל שֶׁל מִשֶׁה. וְעַכְשָׁו מִי שֶׁפִּתַּח בְּדְבָרֵי תוֹרָה, (אֲנַחְנוּ נַחֲזִיק תּוֹדוֹת לוֹ. אָמְרוּ נִשְׁב, וּמִי שֶׁפִּתַּח) יִפְתַּח וַיֹּאמֶר. יִשְׁבוּ.

פְּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, כְּתוּב (ויקרא כב) וּבַת כַּהֵן כִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזָרַע אֵין לָהּ וּגּוֹ'. אֲשֶׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהָרִי כְּשֶׁבְרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵת הָעוֹלָם, לֹא בְרָא אוֹתוֹ אֲלָא בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁיִּקְבְּלוּ תוֹרָה בְּהַר סִינַי וַיִּטְהָרוּ בְּכָל, וַיִּמְצְאוּ צְדִיקִים לְפָנָיו.

בֵּא רְאָה, כְּשֶׁהַשְּׁלֵם הָעוֹלָם הָיָה בְּיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה, וְאוֹתוֹ אָדָם נִנְעֵץ בְּאַרְץ, וְרוּמוֹ מִגִּיעַ עַד קֶצֶה הַשָּׁמַיִם, רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַשְׁלִים (לְהוֹצִיא) אֵת הַנְּשֻׁמָּה הַקְּדוּשָׁה מִמַּעְלָה לְמַטָּה, כְּדֵי שֶׁיִּתְאַחֲזוּ וַיִּתְקַשְׁרׁ זֶה בְּזֶה. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (בראשית ב) וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֵת הָאָדָם עֶפְרָ מִן הָאֲדָמָה וּגּוֹ', לְהִיּוֹת קָשׁוּר זֶה בְּזֶה, וַיִּמְצָא שְׁלֵם כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה, וַיִּשְׁלִים וַיִּתְקַן עֲצָמוֹ כָּךְ.

וּמִשׁוֹם כָּךְ בְּרָא אוֹתוֹ זָכַר וּנְקֵבָה, לְהִיּוֹת שְׁלֵם. וּמִתִּי נִקְרָא אָדָם שְׁלֵם כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה? בְּשַׁעַה שֶׁמְזַדְּג עִם בֵּת זוּגוֹ בְּאַחֲדוֹת

ובשמחה ובכרצון, ויוציא ממנו ומנקבתו בן ובת. ואז הוא אדם שלם כמו שלמעלה, ומשלים הוא למטה, כמו שהשם הקדוש העליון, ואז נקרא (יתקים) השם הקדוש העליון עליו.

ואדם שלא רוצה להשלים את השם הקדוש למטה, טוב לו שלא נברא, שהרי אין לו כלל חלק בשם הקדוש. וכשיוצאת נשמתו ממנו, לא נאחזת בו כלל, שהרי הקטין את דיוקן רבונו עד שיתקשר (שיחור) ויתקן בכל.

זהו שכתוב (ויקרא כב) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וגו'. ובת כהן - זו הנשמה הקדושה שנקראת בת המלך, שהרי פרשוה שהנשמה הקדושה היא מזווג של המלך והגבירה יוצאת. ומשום כך, איך שהגוף שלמטה הוא מזכר ונקבה, אף כך הנשמה למעלה. כי תהיה אלמנה, מאותו הגוף שהזדווגה בו, ומת. וגרושה, שגרשה מאותו החלק של השם הקדוש. וכל כך למה? משום שזרע אין לה להמצא כמו שלמעלה ולהתקשר בשם הקדוש. ושבה אל בית אביה, מי ושבה? ושבה סתם, להתתקן כמו מקדם. ואז ושבה אל בית אביה - זה הקדוש ברוך הוא. כנעוריה - כבראשונה. מלחם אביה תאכל - להתענג בענג של המלך.

מכאן והלאה - (ס) וכל זר לא יאכל קדש. מי הוא הזר? אותו שלא (כבד) הקים את השם הקדוש למטה ואין לו בו חלק. לא יאכל קדש, אין בו חלק מהענג שלמעלה שיש בו אכילה, שכתוב (שיר ה) אכלו רעים, אכילה שלמעלה היא הענג של הקדוש ברוך הוא, והענג הזה שרוי במקום ששרוי כאשר ריח הקרבן היה עולה.

בא ראה, בשעה שנמצא מזון למטה, נמצא מזון למעלה. למלך שתקן את סעודתו ולא תקן לעבדיו. כשתקן לעבדיו, הוא אכל את סעודתו, והם אכלו את סעודתם. זהו שכתוב (ס) אכלתי יערי עם דבשי - זו סעודת המלך. אכלו רעים שתו ושכרו דודים - זו סעודתם מריח הקרבן, כשריח הקרבן היה עולה, ומשום כך נקרא ריח ניחח לה'. ריח לעבדיו, ניחח לה'. (ממקום הענג של העתיק נמצא) ולכן סעודת המלך מתעכבת, בגלל סעודתם של עבדיו. ומשום כך ישראל מפרנסים את אביהם שבשמים שנינו. ומסעודת המלך מי אוכל? אלא אותן נשמות הצדיקים.

עוד פתח ואמר (תהלים קלג) הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. אשריהם ישראל שלא נתן אותם הקדוש ברוך הוא לגדול או לשליח, אלא ישראל אחוזים בו, והוא אחוז בהם, ומחביבותם קרא להם הקדוש ברוך הוא עבדים, זהו שכתוב (ויקרא כה) כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם. אחר כך קרא להם בנינים, זהו שכתוב בנינים אתם לה' אלהיכם. אחר כך קרא להם אחים, זהו שכתוב למען אחי ורעי וגו'. ומשום שקרא להם אחים, רצה לשים את מדורו בהם ולא יסור מהם, ואז כתוב הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד.

והמנוחה הקדושה כך אמר, הנה מה טוב ומה נעים וגו', כמו שנאמר (ויקרא כ) ואיש אשר יקח את אחתו. ובספרו של רב ייבא סבא, ואיש – זה הקדוש ברוך הוא. אשר יקח את אחתו – זו כנסת ישראל. וכל כך למה? חסד הוא, חסד הוא ודאי, והרי פרשה. ולכן, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד – הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל. גם – לרבות ישראל שלמטה, כמו שאמרנו, שהרי בשעה שכנסת ישראל (באחנה באחדות) באחדות עם הקדוש ברוך הוא, ישראל שלמטה שרויים בשמחה גם הם עם הקדוש ברוך הוא, ומשום כך כתוב גם יחד. ובספרו של רב המנונא סבא, גם יחד – לרבות צדיק. בה, בכנסת ישראל, שהם זווג אחד, והכל דבר אחד.

ושנינו בפרשת שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, מהו אחד? זו כנסת ישראל שאחזה בקדוש ברוך הוא. שאמר רבי שמעון, זווג של זכר ונקבה נקרא אחד. במקום שהנקבה שורה, אחד נקרא. מה הטעם? בגלל שזכר בלי נקבה נקרא חצי גוף, וחצי אינו אחד. וכשמתחברים כאחד שני חצאי גוף, נעשים גוף אחד, ואז נקרא אחד.

ועבשו הקדוש ברוך הוא לא נקרא אחד. וסוד הדבר – כנסת ישראל בגלות, והקדוש ברוך הוא עלה למעלה למעלה, והזווג נפרד, והשם הקדוש לא נמצא שלם ולא נקרא אחד. ומתי יקרא אחד? בשעה שהגבירה תמצא עם המלך ויזדווגו כאחד. זהו שכתוב (עובדיה א) והיתה לה' המלוכה. מי המלוכה? זו כנסת ישראל שהמלכות קשורה בה, אז (זכריה יד) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. ועל זה, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד.

בשמן הטוב על הראש. מי שמן הטוב? זה שמן משחת קדש ששופע ויוצא מהעתיק הקדוש שנמצא באותו נהר עליון,

שמיניק את הבנים להדליק מנורות, ואותו שמן שופע על ראש המלך, ומראשו לכבוד של הזקן הקדוש, ומשם שופע לכל אותם לבושי כבוד שהמלך מתלבש בהם. זהו שכתוב שיורד על פי מדותיו. על פי מדותיו ממש, ואלו הם כתרי המלך שהשם הקדוש נמצא בהם.

בא ראה, כל השפע וכל שמחת העולמות לא יורדים לברך אלא על ידי הכתרים הקדושים הללו, שהם שמו של המלך הקדוש, ומשום כך שיורד על פי מדותיו. על פי מדותיו ודאי, כמו שנאמר (כמדבר ד) על פי אהרן ובניו תהיה. כך על פי מדותיו יורד ומשפיע לכל העולמות, להמציא ברכות לכלם. ובא ראה, השמן הטוב הזה אינו זמין, עד אותו זמן שהעבודה שלמטה היתה עולה ונפגשים זה בזה. זהו שכתוב (משלי כז) שמן וקטרת ישמח לב. שמן למעלה וקטרת למטה, אזי זו שמחת הכל. רבי אחא ורבי יהודה זקפו ידים, והודו לרבי אבא.

רבי אחא פתח (בראשית כ) ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה, וכתוב ויאמר אליו האלהים בחלום גם אנכי ידעתי כי בתם לכבד עשית זאת. ויבא אלהים אל אבימלך הזה, מה שונה באמות העולם ויבא אלהים, ולישראל לא? (אלא זהו סוד של אלהים אחרים. ויש לה לדעת שהשם של הקדוש ברוך הוא (ישעיה נז) רם ונשא שכן עד וקדוש שמו, והוא לבדו מלך על כל מה שנמצא, בין למעלה בין למטה, וההיכל הקדוש שלו באמצע נתקן, וסביבו יש שבעים כתרים, ומתם נמשכו שבעים גדולים, והפקדו על שבעים עמי העולם להיות כל אחד ואחד שולט על עמו ועל ארצו. והקדוש ברוך הוא נתן לישראל סוד של שמו להם בלבד והוא שולט על ישראל וירושלים זהו שכתוב (דניאל ט) כי שמך נקרא על עירך ועל עמך. ואין לעם אחר חלק בו בקדוש ברוך הוא שכתוב (דברים כ"ד) וראו כל עמי הארץ כי שם יי' נקרא עליך. וכתוב (מיכה ד) כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו וגו'. וכתוב (דברים ל"ב) כי חלק יי' עמו וגו' אלא כך שנינו, כל אלהים של כאן, אותו כח גדול שממנה עליהם היתה, כמו כן – ויבא אלהים אל בלעם לילה, אותו כח שמפקד עליו.

ואם תאמר, ויאמר אליו האלהים בחלום – כך זה ודאי. גם אנכי ידעתי, למה כאן גם? אלא שבא לרבות, שאף על גב שלמעלה

ממני ידוע, גם אנכי ידעתי. ואחשך גם אנכי - גם לרבות - אותך מחטו לי. מחטו חסר אל"ף כתוב. מה אמר? משום שחטא אינו עומד בכח.

אָא כך למדנו, בחטאי העם שלמטה נפגם למעלה. בחטאי העם שלמטה מעבר הגדול שלהם שלמעלה משלטונו. זהו שכתוב ואחשך גם אנכי אותך, שאף על גב שלמעלה ממני תלוי הדבר - גם אנכי, לרבות לעצמו, מחטו לי, כדי שלא ימצאו אצלי, כמו המחט הזו הנעוצה בבשר, שלא תגרם לי אתה בחטאך להעביר אותי משלטוני ויקוצו בי, שלא תקץ אותי במחטך, כמו שנאמר (ויקרא כ) ואקץ בם, כמו הקוצים הללו שנעוצים בבשר. מה משמיע? משמיע שפחטאי בני אדם נעשים פגמים למעלה. מה הוא? כמו שנאמר (ישעיהו ג) ובפשעיכם שלחה אמכם.

וְעַל כן נקרב קרבן, איזה קרבן? זה שאמרנו שכתוב, ובפשעיכם שלחה אמכם. שהרי החטא גורם פרוד בחטאו. הקרבן מקרב את העולם העליון לעולם התחתון, והכל נעשה אחד. באו רבי אבא ורבי יהודה והודו לו לרבי אחא.

פְּתַח רבי יהודה ואמר, (תהלים ק) עבדו את ה' בשמחה וגו'. עבדו את ה' בשמחה, כך למדנו, שכל עבודה שצריך אדם לעבד את הקדוש ברוך הוא, צריך בשמחה וברצון הלב, כדי שתמצא עבודתו בשלמות. ואם תמר שעבודת הקרבן כך היא - אי אפשר! שהרי אותו אדם שעבר על מצות רבנו ועל מצות התורה ושב לפני רבנו, באיזה פנים יעמד לפניו? הרי ודאי ברוח שבורה, ברוח עצובה, איפה השמחה? איפה הרננה?

אָא שם שנינו, אותו אדם שחוטא לפני רבנו ועבר על מצוותיו, ובא להקריב קרבן ולתקן את עצמו ברוח שבורה, צריך להמצא ברוח עצובה. ואם הוא בוכה, זה יפה מהכל. הרי שמחה והרי רננה אין נמצאים. אלא במה מתתקן? באותם כהנים ולוים, שהרי הם משלימים שמחה ורננה בשבילם. השמחה מתקיימת בכהן, משום שהוא תמיד רחוק מן הדין, והכהנים צריכים תמיד להמצא בפנים מאירות, שמחים יותר מכל העם, שהרי הכתר שלו גורם הרננה בלוים, וכך זה, שהרי הלוים נמצאים תמיד על השיר, כמו שבארוה.

וְאֵלֹהֵינוּ עומדים עליו, ובהם נשלמת העבודה לקדוש ברוך הוא. הכהן עומד עליו ומכון דברים בשמחה ובכבוד, ליחד את השם הקדוש כראוי, והלויים בשיר. אז כתוב, דעו כי ה' הוא אלהים. זהו קרבן לקרב רחמים לדין, והכל מתבשם.

עבשו שלא נמצא קרבן, מי שחוטא לפני רבונו ושב אליו, ודאי במרירות הנפש, בעצב, בכביה, ברוח שבורה, איך מקים שמחה ורננה? הרי אין הם נמצאים אצלו? אלא כך פרשונה, שתשבחות רבונו ושמחת התורה ורננות התורה, זוהי שמחה ורננה. והרי שנינו, ולא מתוך עצבות וכו', שלא יעמד אדם לפני רבונו בעצבות, והרי לא יכול, אז מה תקנתו?

אף סוד הדבר, הרי שנינו, לעולם יכנס אדם שעור שני פתחים וכו', ויתפלל תפלתו. זהו שכתוב (משלי ח) לשמר מזוהת פתחי. החשבת שני פתחים? אלא אמר, שעור שני פתחים. כאן רמז למה שאמר דוד (תהלים כד), שאו שערים ראשיכם. הם מעון ומכון, שהם לפני ולפנים. ראשית הדרגות - חסד ופחד, והם הפתחים של העולם. על כן צריך אדם להתכונן בתפלתו כנגד קדש הקדשים, שהם השם הקדוש, ויתפלל תפלתו, ואלה הם שעור שני פתחים, שני כתרים.

ויש ששונה כך: שמחה זו כנסת ישראל. ושמחה הרי פרשונה, ככתוב (ישעיה נה) כי בשמחה תצאו וגו'. ועתידים ישראל לצאת מהגלות בשמחה הזו, ומי זו? כנסת ישראל. ולכן עבדו את ה' בשמחה, כמו שכתוב (ויקרא טז) בזאת יבא אהרן אל הקדש, והכל אחד. **באו** לפניו ברננה - זו השלמות שלה. של שמחה בלב, ורננה בפה. וזוהי שלמות יתרה. והשלמות של השמחה הזו הרי ידועה ונודעת, וזהו התקון של האדם לפני רבונו, ואז - דעו כי ה' הוא האלהים. והכל בא בדבר אחד, שצריך אחר כך ליחד את השם הקדוש כראוי ולקשר זה בזה להיות הכל אחד, וזוהי עבודת הקדוש ברוך הוא. אמרו לו רבי אחא ורבי אבא, ודאי כך הוא.

אשרי חלקם של הצדיקים שמשתדלים בתורה ויודעים דרכי הקדוש ברוך הוא.

קמו והלכו אחרי רבי אבא שלשה מילין.

פְּתַח רַבִּי אָבָא וְאָמַר (תהלים ה) וְאֲנִי בָּרַב חֲסִדֶּךָ אָבוֹא בֵּיתְךָ. כִּף פְּרִשׁוּתָּהּ, שְׁלֵא צָרִיךְ אָדָם לְהַפְנִס לְבֵית הַכְּנָסֶת אֲלֵא אִם נִמְלֶךְ בְּרֵאשׁוֹנָה בְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב, מִשׁוּם שֶׁהֵם תִּקְנּוּ אֶת הַתְּפִלָּה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שְׁכַתוּב וְאֲנִי בָּרַב חֲסִדֶּךָ אָבוֹא בֵּיתְךָ. אָבוֹא בֵּיתְךָ – זֶה אַבְרָהָם. אֲשַׁתְּחִנֶּה אֶל הַיֵּכָל קִדְשֶׁךָ – זֶה יִצְחָק. בִּירְאֵתְךָ – זֶה יַעֲקֹב. (וְאֲנִי בָּרַב חֲסִדֶּךָ – זֶה יַעֲקֹב. אֲשַׁתְּחִנֶּה אֶל הַיֵּכָל קִדְשֶׁךָ – זֶה יִצְחָק) וְצָרִיךְ לְהַכְּלִילֵם בַּתְּחִלָּה, וְיִכְנָס לְבֵית הַכְּנָסֶת וְיִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אִזְ כַּתּוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אֲתָה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֲתַפְּאֵר.

אִם עֲלֵה קָרְבָנוּ מִן הַבְּקָר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מֵה שׁוֹנֶה מִן הַבְּקָר לְעוֹלָה וּמִן הַצֹּאן לְעוֹלָה וּמִן הָעוֹף לְעוֹלָה? אִם הַכֹּל אֶחָד, מִפְּנֵי מַה שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה, שֶׁהָרִי מֵהַכֹּל נֶעֱשֶׂה דָבָר אֶחָד? אֲלֵא מִי שֶׁהַשִּׁיגָה יָדוֹ אֶת זֶה – מִקְרִיב מִן הַבְּקָר, וְאִם לֹא יִכּוֹל – אִזְ מִן הַצֹּאן, וְאִם לֹא יִכּוֹל – אִזְ מִן הָעוֹף, שֶׁהָרִי כְּתוּב (ויקרא יד) וְאִם דָּל הוּא וְאִין יָדוֹ מִשְׁגָּת, שֶׁהָרִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אִין מְטָרִיחַ עַל הָאָדָם יוֹתֵר בְּדָבָר שְׁלֵא יִכּוֹל.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּמוֹ שֶׁהָיָה הַחֲטָא – כִּף הָיָה מִקְרִיב. עֲשִׂיר, שְׁלֹבוּ גַם בּוֹ לְפַעְמִים, הָיָה מִקְרִיב שׁוֹר, מִשׁוּם שְׁלֹבוֹ חוֹשֵׁב יוֹתֵר לְחֲטָא לְפָנֵי רַבּוֹנוֹ. הַבִּינּוֹנִי מִקְרִיב מִן הַצֹּאן, מִשׁוּם שֶׁרְצוֹנוֹ אִינוֹ גַם בּוֹ כִּף לְחֲטָא. הָעֲנִי שְׁלֹבוֹ לֹא גַם בּוֹ, רְצוֹנוֹ נִמּוֹךְ מֵהַכֹּל, מִקְרִיב מֵאוֹתוֹ הַקָּל מֵהַכֹּל. וְנוֹדְעוּ הַקְּרַבְנוֹת שְׁלֵהֶם לְכֹלָם, כֹּל אֶחָד וְאֶחָד לְבָדָם, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דֵּן דִּינּוֹ שֶׁל כֹּל אֶחָד וְאֶחָד בְּמִשְׁקַל יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׂאֵל אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן אָבִיו, אָמַר לוֹ, הָרִי שְׁנִינּוּ שְׁעַל שְׁלִשָּׁה חֲטָאֵי הָעוֹלָם הָרַעַב בָּא לְעוֹלָם, וְכֹל הַחֲטָאִים אִינָם נִמְצָאִים אֲלֵא רַק בְּעֲשִׂירִים, מִשׁוּם שֶׁלָּבָם גַּם בָּהֶם, וְלֹא נִמְצָאִים בְּעֲנִיִּים. מַה הַדִּין? שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יְהַרְגֵם אֶת הָעֲנִיִּים וְיַעֲמִיד אֶת הָעֲשִׂירִים! שֶׁהָרִי מַעֲכָשׁוּ יוֹסִיפוּ לְחֲטָא לְפָנָיו! אָמַר לוֹ, יִפְהַ שְׂאֵלָתְךָ, וְהָרִי פְּרִשׁוּתָּהּ הַחֲבָרִים וְאָמְרוּ, כְּשֶׁרוֹצֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַפְרֵעַ מֵהַרְשָׁעִים וְלֵאבְדָם מִן הָעוֹלָם, אִזְי נּוֹתֵן לָהֶם שְׁלוֹם וּמִשְׁלָם לָהֶם בְּכֹל.

אָבֵל בֹּא וְרֵאֵה שְׁכָל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא נִמְצָאִים קְרוֹבִים לְמִלְךָ הָעֲלִיּוֹן, כְּכֹלֵם הִלְלוּ שֶׁהוּא מְשַׁתְּמֵשׁ בָּהֶם, וּמִי הֵם? (תהלים נה) לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכָה. (ישעיה נז) וְאֵת דְּכָא וְשִׁפְלָ רּוּחַ. אֵלּוֹ הֵם כְּלֵי הַמִּלְךָ. וּכְשֶׁנִּמְצָאֵת בְּצִרְתָּ בְּעוֹלָם וְהָרַעַב וְהַדִּין מִתְחַזְּקִים עַל הָעֲנִיִּים, אִזְי בּוֹכִים וְגוֹעִים

לפני המלך, והקדוש ברוך הוא מקרב אותם יותר מהכל. זהו שכתוב (תהלים כב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני. ואז הקדוש ברוך הוא פוקד על מה בא הרעב לעולם. אוי לאותם הרשעים שגרמו לזה. **בשמתעורר המלך להשגיח בעולם על קולות העניים, הרחמן יצילנו מהם ומעלבונם, אז כתוב (שמות כב) שמוע אשמע צעקתו. שמוע אשמע – שתי פעמים, אחת להשגיח על קולם, ואחת להפריע מאותם שגורמים להם את זה. זהו שכתוב ושמעתי כי חנון אני וחרה אפי וגו'. ולכן בשעה שרעב נמצא בעולם, אוי לאותם העשירים הרשעים, משום קולם של העניים לפני הקדוש ברוך הוא. בא וראה שאתו קרבן של העני קל מהכל, משום שלבו שבור, ואף על גב שחושב לחטא, זה עובר ממנו, שהרי די לו בצערו ושל אנשי ביתו. ולכן כל קרבן וקרבן, כל אחד ואחד לבדו, כלם ידועים אצל הכהן.**

מעשה באותו עשיר שהקריב לפני הכהן שני יונים. כשראה אותו הכהן, אמר לו, הקרבן הזה אינו שלך. הלך לביתו והיה עצוב. אמרו לו אחיו, למה אתה עצוב? אמר להם, שהכהן לא הקריב את קרבני. אמרו לו, ומה הוא? אמר להם, שני יונים. אמרו לו, והרי זה של עני, ולא שלך! שהרי כתוב, ואם דל הוא ואין ידו משגת וגו', אלא הקרב קרבנך. אמר להם, ומה הוא? אמרו לו, שור אחד.

אמר להם, ומה כל כך חמורה מחשבת החטא? נדרתי שלא אעלה על לבי מחשבת חטא. משם והלאה מה עשה? כל יום התעסק בסחורה, ובלילה היה ישן. כשהתעורר, היה קורא לאחיו, ולמדו אותו דברי תורה, והיה לומד עד שיעלה היום, ונמצא שלמד תורה, והיו קוראים לו יהודה האחר. יום אחד פגש בו רבי ייסא סבא, והיה מפריש נכסיו, חצי לעניים וחצי לסחורה על הים עם אותם אנשים שפורשים לימים, והיה יושב ולומד תורה.

פתח ואמר (שמואל א טו) ויאמר שאול אל הקיני. מי הוא הקיני? אלו בני יתרו, חמיו של משה, שעשו קן במדבר כמו הדרור הזה, כמו שנאמר (תהלים פב) ודרור קן לה, כדי ללמד תורה. שתורה לא צריכה תפנוקים ולא סחורה, אלא לעמל בה יומם ולילה. משום כך נסעו למדבר מהענג של יריחו. זהו שכתוב (שופטים א) ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים וגו'.

וְאַתָּה עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מִשׁוֹם שֶׁנָּתַן לְמֹשֶׁה לְהַנּוֹת בְּבֵיתוֹ, וּמֹשֶׁה הָיָה כָּלֵל שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְעוֹד, מִשׁוֹם שֶׁלָּמַד פְּרָשָׁה אַחַת יוֹתֵר בַּתּוֹרָה, וּבָזָה עָשָׂה חֶסֶד עִם יִשְׂרָאֵל.

לָמָּה בָּא הַדְּבָר הַזֶּה כָּאֵן בְּמַלְחַמַת עִמְלֶק? אֲלֵא אָמַר שְׂאוּל, כְּשִׁיִּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, מִכָּל שְׂאָר אַמּוֹת הָעוֹלָם לֹא הָיָה מִי שִׁיִּזְדוּג עִם יִשְׂרָאֵל לְקַטְרֵג לָהֶם, אֲלֵא רַק עִמְלֶק, וְהוּא עָשָׂה רַע לְיִשְׂרָאֵל וְעָרַךְ בָּהֶם קָרֵב, וְאַתָּה הַקְּדַמְתָּ לָהֶם שְׁלוֹם וְעֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם כָּלֵם, וּמִשׁוֹם כֶּף אֵינְךָ אֵתָּה פְּדָאֵי לְהַתְּחַבֵּר עִמָּהֶם.

וְלֹא עוֹד, אֲלֵא מַה כְּתוּב בְּיִתְרוֹ? (שְׁמוֹת י"ח) וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֵתָן מֹשֶׁה עֲלֵה וּזְבָחִים לְאֱלֹהִים, שֶׁהוּא הַקָּרִיב קָרְבַּן לְקַדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּבָא לְהַתְּגַיֵּר. מַה זֶה אוֹמֵר? שֶׁקָּרְבָנוֹ חָשׁוּב לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וּמִשׁוֹם שֶׁהוּא הַקָּרִיב קָרְבַּן לְקַדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּתוּב וַיָּבֵא אֶהֱרֵן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאָכַל לֶחֶם עִם חֵתָן מֹשֶׁה לְפָנָי הָאֱלֹהִים. לְפָנָי הָאֱלֹהִים דְּוָקָא. מִכָּאֵן לְמַדְנֹו, שֶׁכָּל מִי שֶׁמְקָרִיב קָרְבַּן בְּרִצּוֹן הַלֵּב, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַדְמֵן לְעַמְתּוֹ.

בֵּא רָאָה, קָרְבַּן הָעֵנִי חָשׁוּב לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהָרִי הוּא הַקָּרִיב שְׁנֵי קָרְבָנוֹת לְפָנָיו, אֶחָד חֲלָבוֹ וְדָמוֹ, וְאֶחָד אוֹתוֹ שֶׁהָקָרִיב. שֶׁהָרִי אֵינְ לוֹ לְאָכַל, וְהוּא הֵבִיא קָרְבַּן. קָרְבַּן הָעֵנִי קָל מֵהַכֹּל – שְׁנֵי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה, וְאִם לֹא – מְעַט קֶמַח, וּמִתְּכַפֵּר בּוֹ, וּבְאֹתָהּ שְׁעָה מְכַרְיִים וְאוֹמְרִים: כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקָץ עֲנוּת עָנִי. כֹּל כֶּף לָמָּה? כִּי קָרְבַּן הָעֵנִי עֲדִיף מֵהַכֹּל, שֶׁהָרִי הוּא גֵרָם לִי לְהֵיּוֹת בְּגוֹרְלוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא גוֹרָם לִי לְהֵיּוֹת בְּחֵלֶק שֶׁל הַתּוֹרָה. מִשׁוֹם כֶּף חֲלֻקְתִּי כָּל נְכֹסֵי (חֲלֻקְתֵי נְכֹסֵי, חֲצִי) לְעֵנִיִּים, שֶׁהָרִי הֵם גֵרָמוֹ לִי כָּל זֶה.

כְּמוֹ שֶׁהָעֵנִי הִרְתִּיחַ חֲלָבוֹ וְדָמוֹ, כֶּף אוֹתוֹ הִקְמַח מִרְתִּיחִים בְּשִׁמְן מִשְׁחָה. וְכֶף לְמַדְנֹו, שֶׁאֶפְלוֹ כָּל אָדָם מְקָרִיב אֶת הַמִּנְחָה הַזֹּאת עַל הַמִּחְבֵּת וּמִנְחַת מִרְחֶשֶׁת, מִשׁוֹם שֶׁכְּמוֹ שֶׁהַחֶטָּא הִרְתִּיחַ אֶת חֲלָבוֹ וְדָמוֹ בְּאֵשׁ הַיִּצָּר הָרַע וְכָל אֵיבָרָיו רָתְחוּ בְּאֵשׁ – כֶּף הַקָּרְבַּן הַזֶּה כְּמוֹ כֶּן מִמֶּשׁ, וְעַקֵּר הַקָּרְבַּן כְּמוֹ הַחֶטָּא, וְלִהְיוֹת לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רִצּוֹן לְבוֹ וְרוּחוֹ וּנְפִשׁוֹ, שֶׁזֶה חָבִיב מֵהַכֹּל לְפָנָיו.

אֲשֵׁרִי חֲלָקֵם שֶׁל הַצְּדִיקִים שֶׁמְקָרִיבִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם אֶת הַקָּרְבַּן הַזֶּה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וּמַה הוּא? עֲצָמָם וּנְפִשָׁם שֶׁמְקָרִיבִים

לפניו. ואני רוצה להקריב את הקרבן הזה (ממש), וזה רוצה הקדוש ברוך הוא מאדם בעולם הזה. ועם כל זה, קרבן של הכל (ממש) עדיף, כדי שיתברכו כל העולמות.

עוד פתח ואמר, (תהלים קלה) ברוך ה' מציון שכן ירושלים הללויה. וכי מציון הוא ברוך? והרי מהנהר העמק העליון הוא ברוך! אלא ברוך ה', כשמאירה הלבנה מאור השמש ומתקרבים זה לזו, ולא מוסר האור הזה מזה. ולפעמים שהלבנה נקראת בשם המלך, כמו שהיא נקרא יהו"ה, כך היא נקראת יהו"ה, כמו שנאמר (בראשית יט) וה' המטיר על סדם ועל עמרה גפרית ואש מאת ה' מן השמים. ולא זה לבדו, אלא אפלו שליח אחד לפעמים (ממש) נקרא בשם המלך.

דבר אחר ברוך ה' מציון - מאיזה מקום נודע הקדוש ברוך הוא שהוא ברוך? חזר ואמר מציון, ממקום של ציון נודע שהוא ברוך. מה הטעם? משום שכתוב (תהלים קלד) כי שם צנה ה' את הברכה וגו'. אמר לו רבי ייסא, אשרי חלקך שזכית לכל זה. אשרי אותם שעוסקים בתורה. שכל מי שעוסק בתורה כאלו אוהז בקדוש ברוך הוא. זהו שכתוב (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום.

אם זבח שלמים קרבנו. רבי יהודה פתח, (בראשית א) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים וגו'. בא ראה, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם - ברא שבעה רקיעים למעלה, ברא שבע ארצות למטה, שבעה ימים, שבעה נהרות, שבעה ימים, שבעה שבועות, שבע שנים, שבע פעמים. שבעה אלפי שנים יהיה העולם, והקדוש ברוך הוא בשביעי של הכל.

שבעה שחקים (רקיעים) למעלה, ובכל אחד ואחד כוכבים ומזלות ושמש ושמשמים בכל רקיע ורקיע. ובכלם מאלו, מרכבות אלו על אלו, לקבל עליהם על מלכות רבונם, ובכל הרקיעים יש מרכבות ושמשים משנים זה מזה אלו על אלו, מהם בשש כנפים, ומהם בארבע כנפים. מהם בארבע פנים, ומהם בשתי פנים, ומהם באחת. מהם אש לוקט, ומהם מים. מהם רוח. זהו שכתוב (תהלים קד) עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט.

וכף הרקיעים אלו על אלו כגלדי בצלים, אלו למטה ואלו למעלה. וכל רקיע ורקיע הולך ורועש מאימת רבונם. על פיו נוסעים,

ועל פיו עומדים. ומעל לכלם הקדוש ברוך הוא שנושא הכל בחילו ותקפו. כמו כן שבע ארצות למטה, וככלם בישוב, פרט שאלה עליונים ואלה תחתונים. וארץ ישראל עליונה מהכל, וירושלים עליונה מכל ישוב.

וְחִבְרִינוּ יושבי הדרום ראו בספרי הקדמונים ובספרו של אדם, שפך מחלקים כל הארצות הללו, שכלם נמצאים למטה כמו אותם הרקיעים שלמעלה, אלו על אלו ואלו על אלו, ובין כל ארץ וארץ רקיע מפריד בין זה לזה, ולכן כל הארצות מפרשות בשמות, וביניהן גן עדן וגיהנם, ויש ביניהן בריות משנות אלו מאלו, כמו שלמעלה, מהן בשתי פנים ומהן בארבע ומהן באחת, ומראה של אלה אינו כאלה.

וְאִם תאמר, הרי כל בני העולם יצאו מאדם, (אינו כף, שלא) וכי ירד אדם הראשון לכל הארצות והוליד בנים? וכמה נשים היו לו? אלא אדם לא נמצא אלא בעולם העליון הזה מכלם, שנקרא תבל, כמו שאמרנו, שכתוב (משלי ח) (משחקת בתבל ארצו) ויצו לתבל ארצו. והתבל הזו אחוזה ברקיע שלמעלה ונאחזת בשם העליון. זהו שכתוב (תהלים ט) והוא ישפט תבל בצדק. בצדק ודאי. משום כף בניו של אדם נמצאים בארץ העליונה הזו שנקראת תבל. והם עליונים על הכל, כמו שלמעלה.

מַה הטעם? כמו שלמעלה לכל הרקיעים יש רקיע עליון מכלם, ולמעלה נמצא כסאו של הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. אף כאן בתבל הזו נמצא המלך של הכל, ומיהו? אדם, מה שלא נמצא בכל התחתונים.

וְאוֹתָם תחתונים מאיפה באו? אלא מהאדים (מעשן) של הארץ והסיוע של הרקיע שלמעלה, יוצאים בריות משנות אלו מאלו, מהם בלבושים, מהם בקלפות, כתולעים הללו שנמצאות בארץ, מהן בקלפות אדמות, שחורות ולבנות, ומהן מכל הגונים. כף כל הבריות כמו כן, ולא נמצאים בקיום, רק עשור שנים (או יותר. ס"א מעט או פחות מעט).

וּבְסִפְרוֹ של רב המנונא סבא פרש יותר, שהרי כל הישוב מתגלגל בעגול כמו כדור, אלה למטה ואלו למעלה, וכל אותן

בריות משנות במראיהן משנוי האויר כפי כל מקום ומקום, ועומדות בקיומן כמו שאר בני אדם.

ולכן יש מקום בשוב, כשמאיר לאלה חשוף לאלה, לאלה יום ולאֵלה לילה. ויש מקום שכלו יום, ולא נמצא בו לילה פרט לשעה אחת קטנה. וזה שאמר בספרי הקדמונים, ובספרו של אדם הראשון כף הוא. שפך כתוב, (תהלים קלט) אודך על כי נוראות נפילתי נפלאים מעשיך. וכתוב (שם קד) מה רבו מעשיך ה'. ולכן הכל יפה. וסוד זה נמסר לבעלי החכמה, ולא למחלקי תחומים, משום שהוא סוד עמק של התורה.

כמו כן יש בים, שיש בו כמה בריות משנות זו מזו. זהו שכתוב (שם) זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדלות שם אניות יהלכון לויתן וגו'. והכל תלוי זה בזה (ומתקשר זה בזה), והכל כמו שלמעלה. ובכל העולמות אין שולט בכל, רק אדם, והקדוש ברוך הוא מעליו.

כל המפנה לבו מעסקי העולם ומתעסק במעשה המרכבה מקבל לפני הקדוש ברוך הוא כאלו התפלל כל היום כלו

וגם אלה מוסיף על הראשונים שיש פת שיתרחקו מן החכמה הנפלאה באמרה כי קרוב אדם לטעות לפל באחד מן הטעות בבחינות הנוגעים במקום הגבוה כזה הנה כוננתם רצויה אבל מעשיהם אינם רצויים שזהו אמת באמרם כי קרוב אדם לטעות בדברים הנעלמים ממנו על כל זה לא יאשם אדרבה נחת רוח הוא לפני הקדוש ברוך הוא.

כדאינתא בזהר קדושים, דבור המתחיל האי מאן דתיאובתיה למלעי באורייתא, ולא אשכח מאן דיוליף ליה, והוא ברחימותא דאורייתא, לעי בה, ומגמגם בה, בגמגומא דלא ידע. כל מלה ומלה סלקא, וקודשא בריה הוא חדי בההיא מלה, וקביל לה, ונטע לה סחרניה דההוא נחלא, ואתעבידו מאלין מליו אילניו רברביו, ואקרונו ערבי נחל, הדא הוא דכתיב, (משלי ה) באהבתה תשגה תמיד ודוד מלכא אמר הורני הויה דרפך אהלך באמתך וגומר.

וכן הוא בספר הבהיר שאלו תלמידיו את רבי רחומאי מאי דכתיב תפלה לחבוקוק הנביא על שגיונות תהלה מבעי אלא כל המפנה לבו מעסקי העולם ומתעסק במעשה המרכבה מקבל לפני הקדוש ברוך הוא כאלו התפלל כל היום כלו שנאמר תפלה מאי שגיונות כמה דאת אמר באהבתה תשגה תמיד וכו' אמר רבי רחומאי מאי דכתיב ודרך חיים תוכחת מוסר מלמד שכל הרגיל במעשה מרכבה ובמעשה בראשית אי אפשר לאדם שלא יכשל בה שנאמר והמכשלה הזאת תחת ידך אף על פי כן הוא אהוב ורחיב לפני המקום שנאמר ודגלו עלי אהבה עד כאן. (ויקהל משה דף י' עמוד ג')